

Arubaanse literatuur

Ars Poëtica.

De 'echte' Arubaan

Bestaat er, in het licht van al die gekleurde mensen en opgetrommelde Indianen, wel een 'echte' Arubaan? Op die vraag heeft Julio Maduro ons in 'Paquico mi ta arubiano' (1975) een nogal onaangenaam antwoord gegeven. Hij vindt zichzelf een echte Arubaan onder andere omdat zijn voorouders twee, drie eeuwen geleden al op het eiland zijn aangekomen en omdat hij aan zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen grond kan achterlaten, mede dankzij zijn vader die zijn grond niet heeft verkocht 'aan de Lago, de joden en de Chinezen'.

Julio Maduro, die zitting had in de Arubaanse spellingcommissie van 1976, was een regelrechte racist en over de zwarte medemens die zich kwam vestigen op Aruba zegt hij in 'Lamento Rubiano': zij maakten van je kerk een balzaal / een rovershol en een modehuis / waar halfnaakte mensen / zingen en swingen op het ritme van de trom.

Als je zou moeten voldoen aan de criteria van Julio Maduro zouden er tienduizenden Arubanen stante pede moeten vertrekken.

De anti-koloniale reactie

Met het anti-Indianisme kwam ook het anti-koloniale denken. De cultuurschok die de Arubaanse en Curaçaose studenten in Nederland ondergingen zorgde voor een snelle bewustwording.

Het literaire tijdschrift Watapana (1958-1962) verzette zich tegen de culturele overheersing van het Nederlands en het tijdschrift Kambio (1963) was meer politiek gericht. We herinneren ons de tirades van Fede-

rico Oduber tegen het Arubaanse nationalisme dat onder leiding van Henny Eman sr rechtstreekse banden met Nederland wilde aanknopen en voorliep op de staatkundige ontwikkelingen. Zijn partij (de AVP, opgericht in 1948) was overigens tegen hinderlijke bemoeienis van Curaçao en Nederland.

Oduber was ontevreden met de bestaande koloniale verhoudingen en schreef in 1966 in Kambio (Cinco cantica di espada / Vijf zwaardvechtersliederen):

*Mi ruman
riw ta corre bai lama
cada grito ta jora embano
pero nos ilusion
nos siminja ta plamá
i manera un orkan nos lo pasa
ranca ruina i mentira*

*Beste broeder landgenoot:
rivieren banen zich een weg naar zee
en zinloos is ons 'ach en wee';
zinnig zijn de dromen die we zaaien
en die naar alle kanten waaien.
Als stormwind razen we vooruit:
wég rotnis, wég leugens; álles gaat eruit!*

Opvolgers Oduber en Habibe

Ook Olga Orman werd zich tijdens haar studietijd bewust van de meedogenloze geschiedenis en de koloniale dwangbuis van de vreemde taal waardoor ze verhinderd wordt te zeggen wat er in haar omging (Resolución / Besluit, 1992):

*Kico mi ta haci
Pusha, preta mi mes
Den un shimis straño
Den un korset stijf pa drenta
Boca habri
Sin por saca un pia di palabra
Ni un grito*

Ni un suspiro.

*Waar ben ik in godsnaam mee bezig?
Ik hijs en pers me in iets buitenissigs
om een dwangbuis aan te kunnen
doen!*

*Ik sta met open mond
en dichtgeschroefde keel:
geen zucht, geen kreet
komt er doorheen.*

De politiek is niet verdwenen uit de wereld van de Arubaanse dichters. Zo heeft Quito Nicolaas in Cucuisa Cabisha / Als de aloë sluimert (tweetalige bundel, In de Knipscheer, Haarlem, 2015, vertaald en commentarieerd door ondergetekende) op dichterlijke wijze verslag gedaan van de weg die naar de Status Aparte voerde.

In dat verslag ontbreekt ook Betico Croes niet, de man die zich daar helemaal voor heeft ingezet maar op het moment dat zijn streven werkelijkheid werd door een ongeluk om het leven kwam (Status nascendi 00.00, 2011):

*El a haci falta
e tata di e recien naci
kende te awe ta grita yora
su ausencia permanente.*

*Su presencia den nos
conciencia a reflexiona,
graba dia aden dia afo
su existencia anca den.*

*Hij was er niet,
de vader van de pasgeborene
die tot vandaag uitzinnig rouwt
om zijn afwezigheid die blijvend is.*

*Ons bewustzijn
spiegelt zijn aanwezigheid,
legt elke dag weer zijn bestaan vast
als een anker in een monument.*

A note to the couple's therapist

My self-diagnosis: It's just this body

I was given.

It wants to be more.

Now it smells like rust

but I'm too young

to flake away.

Now, when I'm touched

it's with a thrusting motion

as though my body

were no more than

a pail of water,

a warm place

to wash one's hands.

But if I'm rust, I want to come off

on fingers, leave a stain.

And if I am water then I plan to be

the ocean.

I'll leave salt behind.

Tiphane Yanique